

POSTANOWIENIE

Dnia 12 maja 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z odwołania J. B.

przeciwko Prezesowi Zakładu Ubezpieczeń Społecznych - Likwidatorowi Funduszu Alimentacyjnego

o umorzenie należności z funduszu alimentacyjnego,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 12 maja 2020 r.,

skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 21 września 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. przyznaje od Skarbu Państwa (kasa Sądu Apelacyjnego w (...)) na rzecz radcy prawnego M.K. kwotę 1.800 (tysiąc osiemset) zł, powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem pomocy prawnej udzielonej odwołującemu się w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...), wyrokiem z dnia 21 września 2018 r., zmienił zaskarżony przez organ rentowy wyrok Sądu Okręgowego w K. z dnia 3 sierpnia 2017 r. i oddalił odwołanie J. B. od decyzji z dnia 1 września 2016 r., odmawiającej umorzenia należności z tytułu świadczeń wypłaconych z likwidowanego funduszu alimentacyjnego oraz 5% opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu, w łącznej kwocie 36.768 zł.

Sąd odwoławczy podkreślił brak podstaw do stwierdzenia, że w odniesieniu do odwołującego się występuje „szczególny wypadek” uzasadniający możliwość umorzenia spornych należności. Ten sąd miał na uwadze trudną sytuację wnioskodawcy (opinia biegłego, wysokość jego dochodów i wydatków). Zestawiając dane zmienne z treścią art. 68 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 111, dalej ustawa o świadczeniach), Sąd Apelacyjny wyraził pogląd, że przytoczona norma dotyczy innej sytuacji niż ta, w jakiej znajduje odwołujący się. I tak wnioskodawca ma przyznane prawo do emerytury od dnia 30 marca 2018 r., ostatnio w kwocie 1.177,77 zł brutto. Dodatkowo jego zadłużenie zostało rozłożone na raty w kwocie 250 zł miesięcznie w okresie od października 2018 r. do maja 2019 r., tak by po tym okresie raz jeszcze ocenić okoliczności sprawy, na co zresztą zgodził się zobowiązany do spłaty. W tej sytuacji nie ma obecnie przesłanek do umorzenia należności i stąd Sąd Apelacyjny orzekł z mocy art. 386 § 1 k.p.c.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego złożył pełnomocnik odwołującego się, zaskarżając go w całości. We wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania stwierdzono, że skarga jest oczywiście uzasadniona, albowiem sąd drugiej instancji dokonał odmiennej oceny przepisów i tym samym naruszył art. 68 ust. 1 ustawy o świadczeniach; nadto przyjął, że rozłożenie zadłużenia na raty eliminuje podstawy do umorzenia należności, mimo że jednocześnie nie przeprowadził dodatkowego postępowania dowodowego z uwagi na nowe okoliczności sprawy, takie jak przyznanie odwołującemu się prawa do emerytury.

Równocześnie, zdaniem skarżącego, w sprawie występują istotne zagadnienia prawne, a mianowicie należy dookreślić przesłanki „szczególnie uzasadnionego przypadku związanego z sytuacją zdrowotną lub rodzinną osoby, objętej art. 68 ust. 1 ustawy o świadczeniach, która nie rokuje poprawy a zarazem osoby, która jest pozbawiona możliwości zarobkowania z racji uznania jej za osobę całkowicie niezdolną do pracy a także czy w takiej sytuacji uprawniony ma możliwość skorzystania z innej ulgi określonej w tym przepisie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Ograniczenia dopuszczalności wnoszenia skargi kasacyjnej wynikają z konstytucyjnej roli Sądu Najwyższego w systemie organów wymiaru sprawiedliwości, a skarga kasacyjna nie jest (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia, gdy uwzględni się nadto, że Konstytucja w art. 177 ust. 1 gwarantuje jedynie dwuinstancyjne postępowanie sądowe. Ewentualna możliwość dalszego postępowania, w tym postępowania przed Sądem Najwyższym, stanowi uprawnienie dodatkowe, które może zostać obwarowane szczególnymi przesłankami, w tym określonymi w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Skarżący wskazał na dwie przesłanki, to jest istotne zagadnienie prawne oraz oczywistą zasadność skargi kasacyjnej.

W odniesieniu do pierwszej przesłanki, to zagadnienie prawne wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego, którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw, ale także dla rozstrzygnięcia konkretnej, jednostkowej sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2012 r., I PK 158/11, LEX nr 1215116). Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniające wnioszek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158).

Analiza wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (pozostałe elementy skargi w tym miejscu nie podlegają badaniu) wskazuje, że skarżący nie sprostął powyższym zadaniom. Suponowane wątpliwości zostały zakreślone jako przeciwwaga do poglądu Sądu Apelacyjnego, co w żaden sposób nie konweniuje z wagą zagadnienia, jaka została zakreślona w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. W szczególności należy zauważyć, że w ramach „istotnego zagadnienia prawnego”

pytanie o wykładnię "szczególnego przypadku" z art. 68 ust. 1 ustawy o świadczeniach nie było też uprawnione, gdyż chodzi o klauzulę generalną, która ma zastosowanie do różnych sytuacji. Taka norma (klauzula generalna) nie uprawnia do stawiania jednej wiążącej wykładni. Ocena należy zatem do sądów (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2011 r., I UK 367/10, LEX nr 811830). Tłumaczy to również orzecznictwo, które w granicach klauzuli generalnej (normy prawnej) nie może być uznane za rozbieżne. Poza tym, Sąd Najwyższy zajmował się już wykładnią pojęcia „szczególnie uzasadnionych przypadków” (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 6 sierpnia 2008 r., II UK 359/07, OSNP 2010 nr 1-2, poz. 18; z dnia 17 października 2006 r., II UK 77/06, OSNP 2007 nr 21-22, poz. 326; z dnia 10 listopada 2010 r., I UK 119/10, LEX nr 686798).

Natomiast w odniesieniu do drugiej podstawy, to wynika ona zwykle z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109). Jeżeli więc przesłanką wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania miałyby być okoliczność, że skarga jest oczywiście uzasadniona, skarżący powinien w uzasadnieniu wniosku zawrzeć wywód prawny wskazujący, w czym wyraża się ta „oczywistość” i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia, koncentrując się na wykazaniu kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274). Tymczasem użyte narzędzia nie prowadzą do wniosku o takim defekcie zaskarżonego wyroku. Po pierwsze, dokonanie odmiennej wykładni prawa – niż sąd pierwszej instancji – nie oznacza ziszczenia się omawianej podstawy, gdyż wówczas każde orzeczenie reformatoryjne realizowałoby ten postulat, co z oczywistych względów nie jest akceptowalne, zwłaszcza gdy sąd wyjaśnia motywy swego orzeczenia. Po drugie, o ile aspekt rozłożenia należności na raty nie niweczy żądania odwołującego się, to w przedmiotowej sprawie został on użyty jako

podstawa do wykazania, że sam odwołujący się wskazał możliwość spłaty 250 zł miesięcznie. W tej sytuacji realizowanie przez zobowiązanego ciężącego na nim obowiązku, czyni zadość idei solidaryzmu społecznego i nie stoi na przeszkodzie utrzymaniu tego obowiązku, mimo innych przesłanek podmiotowych (stan zdrowia, wysokość dochodów). Suma czynników za i przeciw podlega ocenie. Przypisanie decydującego znaczenia jednemu z nich może stanowić adekwatny poziom oceny. Zresztą sam przepis art. 68 ust. 1 ustawy o świadczeniach posługuje się terminem „może umorzyć” zakłada swoisty luz decyzyjny. Tak zredagowany przepis mógłby być naruszony w myśl art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. tylko w sytuacji, gdy dokonane oceny zostały z uwzględnieniem jednego czynnika z zupełnym zignorowaniem pozostałych podstaw, a tak w sprawie nie jest. Trzeba ocenić także postawę odwołującego się zanim doszło do niekorzystnych dlań zmian w odniesieniu do stanu zdrowia, kiedy ciężar utrzymania jego zstępnych spoczywał na Funduszu. Ten wątek skarżący pomija, a jest on istotny przy ocenie „szczególnego wypadku”.

Po trzecie, nie doszło do naruszenia art. 386 § 4 k.p.c. Pierwszą funkcją – w systemie apelacji pełnej jest wydanie wyroku co do istoty sprawy. Z tego też powodu realizacja tego postulatu nie może być postrzegana w kontekście oczywistego naruszenie prawa. Z kolei aspekt przyznania emerytury stanowił podstawę do oceny przesłanek związanych z umorzeniem należności.

Summa summarum, skarżący nie zdołał zatem wykazać, że zachodzi potrzeba rozpoznania jego skargi przez Sąd Najwyższy, wobec czego z mocy art. 398⁹ § 2 k.p.c., należało postanowić jak w sentencji.

O kosztach pomocy prawnej udzielonej odwołującemu się w postępowaniu kasacyjnym z urzędu orzeczono w myśl art. 22³ ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (jednolity tekst: Dz. U. z 2018 r., poz. 2115) w związku z § 8 pkt 5 i § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 68).